

Nr 330.

Av herr **Lovén**, *angående beredande av skydd mot oskäligt upptrivna anspråk jämlikt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk.*

Vid 1928 års riksdag framfördes en motion, vilken utmynnade i en begäran, att från statsmakternas sida måtte vidtagas åtgärder för att skydda enskilda sammanslutningar, företag, näringsidkare o. dyl. från oberättigade anspråk på ersättning från Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, Stim. I denna motion gjordes gällande, att den rätt, som genom lagen om litterära och musikaliska verk den 30 maj 1919 tillerkänts tonsättare, ingalunda varit avsedd att förskaffa nationella och internationella sammanslutningar ett uteslutande monopol på rätten att utföra musikaliska verk, utan att det tvärtom varit lagstiftarnas syfte att helt varligt utsträcka rättigheten för tonsättarna samt att dessa skulle förfara med nödig hänsyn och aktsamhet, när det gällde att tillvarataga de förmåner, som lagen tillerkänt dem.

Likaså påtalades i denna motion, att den svenska tonsättaresammanslutningen Stim vid sina ersättningsuppgörelser ej alltid iakttagit den hänsyn och aktsamhet, som statsmakterna måste hava förutsatt vid skyddslagstiftningen på nu ifrågavarande område.

Vid behandlingen av ifrågavarande motion i riksdagens utskott har utskottet visserligen intagit den ståndpunkten, att motionen ej skulle föranleda till något riksdagens åtgörande, men har det tydligt framgått, att vederbörande ledamöter ingalunda varit blinda för de i motionen påpekade missförhållandena utan tvärtom betonat, att utvecklingen på här ifrågavarande område skulle följaskas med uppmärksamhet för att förhindra, att det gällande rättsskyddet obehörigen skulle utnyttjas i monopoliseringssyfte.

Otvivelaktigt förhåller det sig så, att 1919 års lag om rätt till litterära och musikaliska verk åt tonsättarna givit uteslutande rätt att offentligen utföra av dem komponerade verk. Ingen berättigad anmärkning torde kunna riktas mot syftet i en dylik lagbestämmelse, då ju givetvis en kompositör i likhet med andra bör kunna påräkna ersättning för sin arbetsprodukt. De anmärkningar, som riktas mot Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, Stim, äro sålunda icke baserade därpå, att Stim söker tillvarataga kompositörernas ekonomiska intressen, utan grundar sig uteslutande på det spekulativa utnyttjande av lagen om rätt till litterära och musikaliska verk, vartill Stim synes hava gjort sig skyldig.

Lagen om litterära och musikaliska verk innehåller ingen som helst bestämmelse om storleken av den ersättning, som vederbörande kompositör äger rätt att kräva för sitt verk. Detta förhållande skulle givetvis icke hava varit till men för det allmänna, därest fri konkurrens hade fått göra sig gällande och vederbörande avnämare av musikalstren sålunda fritt kunnat välja mellan olika kompositörer. Stim har emellertid på grund av föreliggande faktiska förhållanden praktiskt taget förskaffat sig fullständigt monopol på all musik, såväl svensk som utländsk, varför längre någon sund ekonomisk konkurrens på föreliggande område icke förefinnes. Såsom i motionen till 1928 års riksdag påpekades, har också Stim vetat att tidigare på ett synnerligen effektivt sätt utnyttja denna sin monopolställning och trots de tydliga maningar till försiktighet, som höjdes inom riksdagens utskott vid behandlingen år 1928 av här ovan berörd riksdagsmotion, har Stim ytterligare fortsatt på den tidigare inslagna vägen och i flera fall på ett rent iögonenfallande sätt höjt sina ersättningsanspråk.

Ett typiskt exempel på denna metod framgår vid en jämförelse mellan de äldre och nya kollektivavtal, som träffats mellan sammanslutningen för de svenska restaurörerna, Musikestabilisementens Förening, och Stim. Härav framgår, att medan 1928 och tidigare ett företag, som sysselsätter tre musiker, fått betala 25:— kronor per månad till Stim, det från och med ingången av år 1929 nödgas sammanlagt utbetala 62:— kronor per månad, alltså en höjning med 148 %. För de oorganiserade företagen har under samma tid kunnat konstateras en förhöjning från 30:— kronor till 77:— kronor per månad eller 157 %. Visserligen torde från Stims sida göras gällande, att denna förhöjning till viss del är motiverad därmed, att dansmusiken genom lag den 27 mars 1927 jämväl underkastats samma bestämmelser, som genom 1919 års lag tillkommit konsertmusiken. Men ett dylikt argument synes föga bärande vid beaktande av att den dansmusik, som nu spelas, till väsentlig del ersatt tidigare utförd konsertmusik. Den sammanlagda tiden för musikutövande vid våra restauranger torde nämligen i stort sett hava förblivit oförändrad.

Något hinder för Stim att efter avtalstidens slut ytterligare höja avgifternas storlek föreligger icke, utan kan det befaras, att Stim med de tendenser, som nu framträtt, ytterligare kan förväntas höja sina anspråk. För att förhindra, att Stim under lagens skydd på ett dylikt sätt utnyttjar sin monopolställning, måste statsmakterna tillgripa lämpliga åtgärder. Likaså synes det var värt uppmärksamhet, att Stim till väsentlig del inriktar sin verksamhet på endast vissa slag av företag, såsom folkparker, restauranger, biografer, teatrar, rundradio, men endast i mycket ringa utsträckning synes taga hänsyn till övriga fall, då musik ifrågakommer.

Utöver vad sålunda framhållits finnes anledning att rikta uppmärksamheten därpå, att Stim under senaste tiden slagit in på en väg, som kan leda till högst beklagliga konsekvenser för en hel kår av yrkesutövare i vårt land, nämligen musikerna. Stim har nämligen vid senaste avtalsuppgörelserna nödgat musikestabilisementsinnehavarna att gå med på den bestämmelsen, att musikerna skola upprätta speciella, synnerligen detaljerade och arbetsödande rapporter

över all den musik, som spelas vid de olika företagen, vilket innebär ett obehörigt inblandade av och ett oberättigat krav på oavlönat arbete från en tredje ovidkommande part i det egentliga mellanhavandet mellan musiketablissemanten och tonsättarna.

Någon garanti finnes förvisso icke, att Stim vid ett kommande tillfälle ytterligare pålägger musikerna arbete eller avgifter i annan form, och enligt vad som förljudes, torde ledande personer inom Stim icke vara främmande för tanken att även söka pålägga musikerna viss direkt avgift till Stim för rätt att få utföra musik, då enligt vederbörandes åsikt musikernas inkomster i väsentlig del skulle vara baserade därpå, att de få utföra musikalster från våra kompositörer.

Härtill må ytterligare fogas det påpekande, att för den händelse Stim anser, att de mot Stim riktade anmärkningarna skulle vara oberättigade, borde ju Stim vara den första, som med tillfredsställelse skulle hälsa en bestämmelse, som ginge ut på att Stims organisation och dess taxesättning underkastades offentlig kontroll.

Enär lagstiftningen hitintills ej fastställt någon övre gräns för rätten att utkräva ersättning för utförandet av musikaliska verk såväl direkt genom musiketablissemanten som indirekt genom upprättande av tidsödande repertoarförteckningar genom musikerna, synes det nödvändigt, att från statsmakternas sida nu vidtagas lämpliga åtgärder, varigenom å ena sidan de enskilda musik-etablissemantsinnehavarnas och musikernas, å andra sidan det allmännas intresse såvitt möjligt skyddas.

I andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande av år 1928 framhålles, att Bernkonventionen skulle lägga hinder i vägen för att vidtaga åtgärder mot oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning från tonsättareorganisationernas sida. Ett dylikt hinder torde emellertid icke föreligga. Den huvudregel, varpå konventionen bygger, är, att utländska musikaliska verk skola åtnjuta samma skydd som inländska, men varje stat torde med iakttagande av full likställighet mellan in- och utländska verk äga rätt att vidtaga åtgärder till skydd mot påvisbara missförhållanden.

Med anledning härav får jag hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning samt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder, varigenom enskilda sammanslutningar, företag, näringsidkare och dylika, som utöva eller låta utöva musik, skyddas för oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning från rättighetsinnehavare, vilka kunna anhängiggöra anspråk jämlikt lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

Stockholm den 31 januari 1929.

Carl Lovén.

